

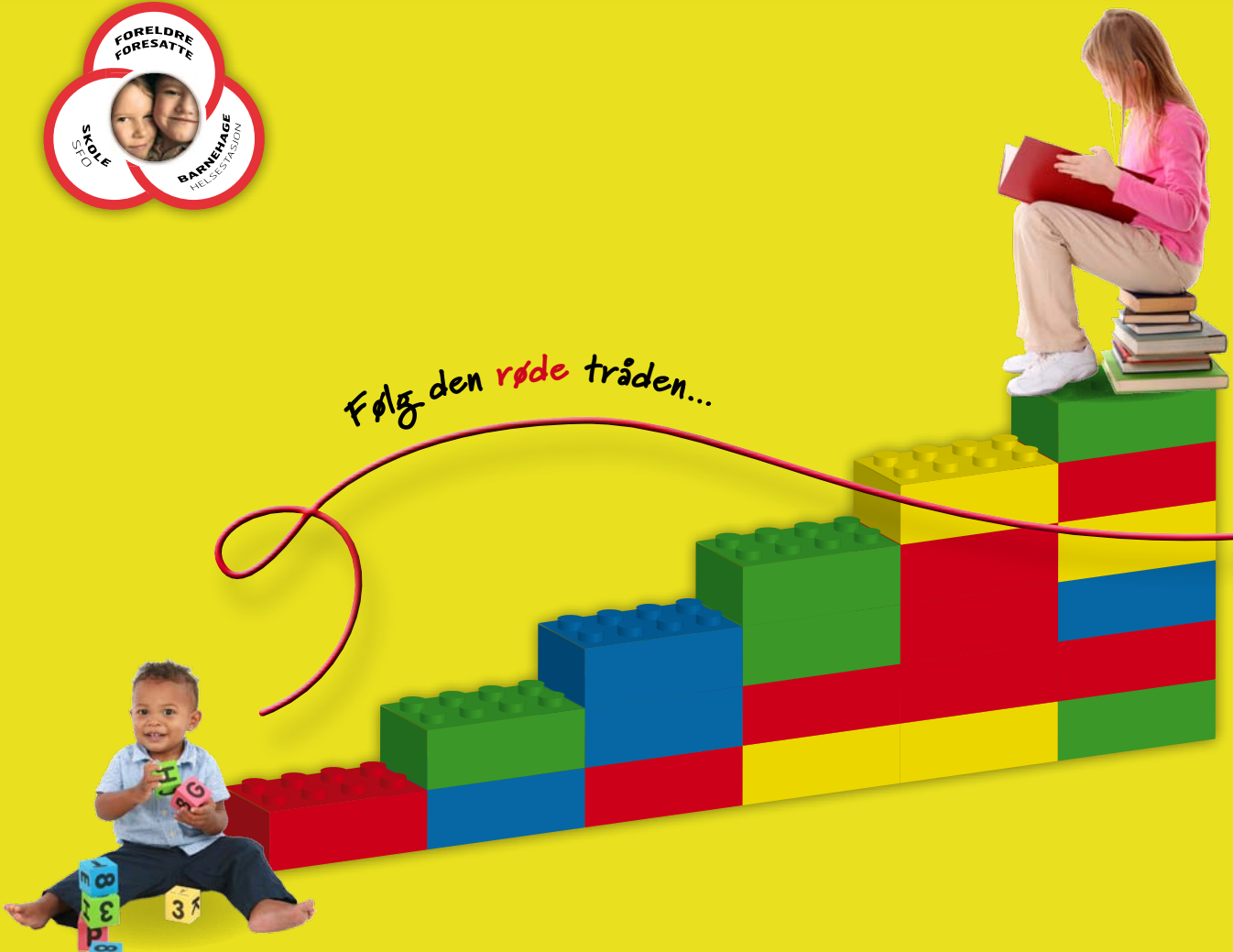
Vennesla kommune

Plan for SPRÅK- og LESEUTVIKLING

4-8 år

Følg den røde tråden...

- et levende redskap for arbeidet i barnehage og skole

FORORD

I 2008 ble det satt i gang et 3 årig prosjekt i Vennesla kommune med fokus på sammenheng og overgang mellom barnehage og skole. I den forbindelse er det nå utarbeidet en språkplan som gjelder for barn i alderen 4 til 8 år. Planen skal sikre progresjon og faglig sammenheng i barns språk- og leseutvikling. Språkplanen er utarbeidet med utgangspunkt i Rammeplan for barnehage og Kunnskapsløftet for skole og er førende for arbeidet i kommunens barnehager og skoler.

Hovedmålet med planen er å ha kunnskap om og respekt for hverandre. Planen skal også være et felles utgangspunkt for arbeidet med språk i barnehage og skole.

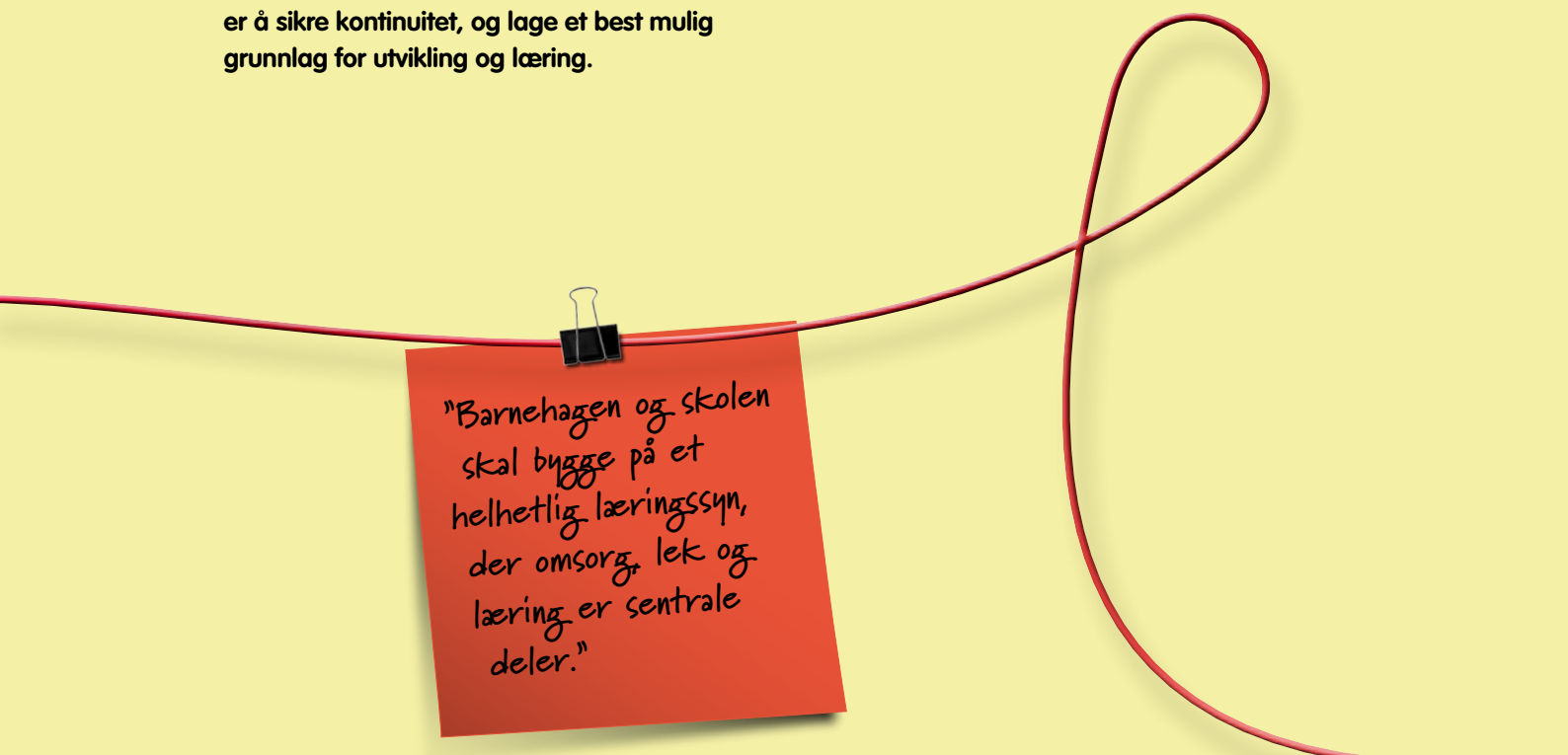
Først presenteres en fellesdel for barnehage og skole. Her vises det til hva som er felles for arbeidet i barnehagen og skolen.

Andre del av planen tar for seg barnehagens fagområde Kommunikasjon, språk og tekst med påfølgende prosessmål. Deretter kommer selve språkplanen for barnehagen.

Det er viktig å presisere at denne språkplanen er en liten del av språkstimuleringen i barnehagen. Den daglige omsorgen og situasjoner knyttet til den, gir rike muligheter for språkstimulering. Erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som barnet har med seg fra barnehagen er et grunnlag for skolestart. Barnehagen og skolen har ulike målformuleringer, men de syv fagområdene i barnehagen vil barna møte igjen som fag i skolen.

Neste del er for skolen med utgangspunkt i Kunnskapsløftet med sine hovedområder og kompetansemål. Det er laget egne læringsmål for å oppnå kompetansemålene. Til sist er det laget en egen språkplan for barn på 1. og 2. trinn.

Hovedmålet med å lage føringer for overgangen mellom barnehage og skole er å sikre kontinuitet, og lage et best mulig grunnlag for utvikling og læring.

"Barnehagen og skolen skal bygge på et helhetlig læringssyn, der omsorg, lek og læring er sentrale deler."

FELLES ARBEIDSMETODER FOR SKOLE OG BARNEHAGE

Fokus på samtale gjennom daglige samlinger med utgangspunkt i egne tema, hverdagsaktiviteter og lek. Barna øver på å snakke selv og lytte til andre.

Kalender: Begrepene dag, dato, måned og årstall.

Daglig høytlesning/fortelling i større eller mindre grupper.

Lek og eksperimentering med sang, rim, regler, vitser og gåter.

Barnehage og skole benytter observasjon og ulike språk-kartleggingsverktøy for å følge med i barns språklige utvikling.

Skrivedans 1	Se beskrivelse under barnehage og skole.	Skrivedans 1-2
Tall-og språksprell	Se beskrivelse under barnehage og skole.	Språkleker
Minirøris	Styrt bevegelseslek til musikk. Grovmotorisk trening.	Røris
Rollelek	I barnehagen bruker barnet språket aktivt i rollelek. I skolen finner en dette i form av mer lekpreget aktivitet, dramatisering.	Dramatisering
Tegnekart	Barna i barnehagen tegner sin kunnskap omkring et tema. I skolen starter en med tegnekart og går over til tankekart hvor barna selv skriver ord/setninger omkring temaet.	Tankekart

Mål fra Rammeplanen

Fagområde: Kommunikasjon, språk og tekst

Hovedmål: Styrke språkutviklingen hos hvert enkelt barn.

Denne planen forutsetter at "Snakkepakka" (www.snakkepakka.no) er en naturlig del av barnehagens jobbing med språkopplæring for alle barn hele barnehageforløpet.

Planen gjelder for de to siste årene i barnehagen. Det siste året organiseres det også egne grupper for skolestarterne. Viser til informasjonsbrosjyren "Når barnet teller".

"Arbeid med språk skal være lystbetont, lekbetont og gi barnet en følelse av mestring."

RAMMEPLAN

PROSESSMÅL

Barnehagen skal bidra til at barna;

Barnet;

- lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne.

- deltar i samtaler med andre, (lytter, tar initiativ og svarer, klarer å gjøre seg forstått.)
- deltar i samlek over tid, kan følge sosiale spilleregler som å innrette seg i leken, ta initiativ og videreutvikle den.
- innehar ulike roller i rollelek.

- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd.

- leker med ord og uttrykk.
- begynner å like vitser og gåter.
- øker sin interesse for fakta og hvordan ting virker.
- får erfaring med å sortere i kategorier og etter form, farge, mengder, plassering og størrelse.

- bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og skape positive relasjoner i lek og annet samvær.

- møter andre mennesker på en vennlig måte.
- viser omsorg for andre.
- kjenner mestringsglede og glede over fellesskapet og relasjonen med andre.
- har påvirkning på sin egen hverdag ved å uttrykke ønsker og behov.
- deler tanker og opplevelser med andre.
- tar initiativ til lek på en positiv måte.

- får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler, og som inspirasjon til fabulering og nyskaping.

- forteller hvordan noe ser ut/er.
- følger med i høytlesning når han/hun får se bilder, og etter hvert også uten bilder.
- samtaler om det han/hun har lest og sett på bilder.
- leker med språket, humor, spøk og tull.
- gleder seg for eksempel over ordspill, rim og rytme.

- lytter til lyder og rytme i språket og blir fortrolige med symboler som tallsiffer og bokstaver.

- begynner å vise forståelse for at ord kan deles opp i ord, stavelser og lyder.
- kjenner igjen navnet sitt og utvikler evnen til å legge merke til enkeltlyder i språket (eks. første lyd i navnet.)
- har de fleste lydene på plass.
- deltar i sang -og regelleker.
- interesserer seg for bokstaver og lekeskriving.
- begynner å rime på egen hånd.
- teller til ti.
- interesserer seg for tidsbegreper som årstider, ukedager, klokka og tidspunkter.
- teller og sorterer leker og ting i miljøet rundt seg.

- blir kjent med bøker, sanger, bilder, media med mer.

- ønsker å bli lest for.
- viser interesse for bøker og besøk på biblioteket.
- vil etter hvert kunne holde fast ved ei fortelling og fortelle den videre, (først med dialogstøtte og så på egenhånd.)
- viser glede og initiativ i sangaktiviteter.
- lærer etter hvert å bruke datamaskin til lekeskriving og ulike pedagogiske spill.
- benytter film til å tilegne seg ny kunnskap.
- opplever glede ved å se på film i fellesskap.

BARNEHAGE

Verktøy og arbeidsmetoder som skal brukes i barnehagene i Vennesla

Verktøy

Skrivedans

av Ragnhild Oussoren

Skrivedans er et verktøy som inneholder metodiske opplegg for å utvikle en god motorikk med tanke på en god skriveutvikling.

Effektene er: forbedret kroppsbevissthet, utvikling av dominant hånd, forbedret øye-/håndkoordinasjon, flyt i bevegelsene, forbedret rom- og retningssans, bedre konsentrasjonsevne.

Metodene bygger på bevegelse og musikk. Skrivedans er delt inn i Skrivedans 1 og 2. Skrivedans 1. brukes i barnehagen.

Tall- og språksprell (2010)

av Anne Marit Valle, Lise Olvik, Ann Karin Orset

Tall- og språksprell er et verktøy for systematisk arbeid med tall og språk i barnehagen. Delen språksprell inneholder ulike språkleker med mål om å jobbe med språklig bevissthet.

Det arbeides systematisk og sammenhengende med gjennomføring av 6 områder fra språksprelldelen:

1. Oppmerksomhet for lyd
2. Rim og regler
3. Stavelsesdeling
4. Ordanalyse (forlyd, utlyd – fullstendig ordanalyse)
5. Setningsbevissthet
6. Morfembevissthet

Arbeidsmetoder

Fin-og grovmotoriske aktiviteter som grunnlag for språklig utvikling

Eks. Tegne, male, klippe, perle, forme i ulikt materiell. Etter hvert ha økt fokus på blyantgrepet og skriveledning. Fysisk aktivitet ute og inne, åle, krype, hoppe m.m.

Bruk av digitale verktøy

Bruk av ulike dataprogrammer som går på språk. Bli kjent med bruk av tastatur og mus, samt internett og fotoapparat.

Spill

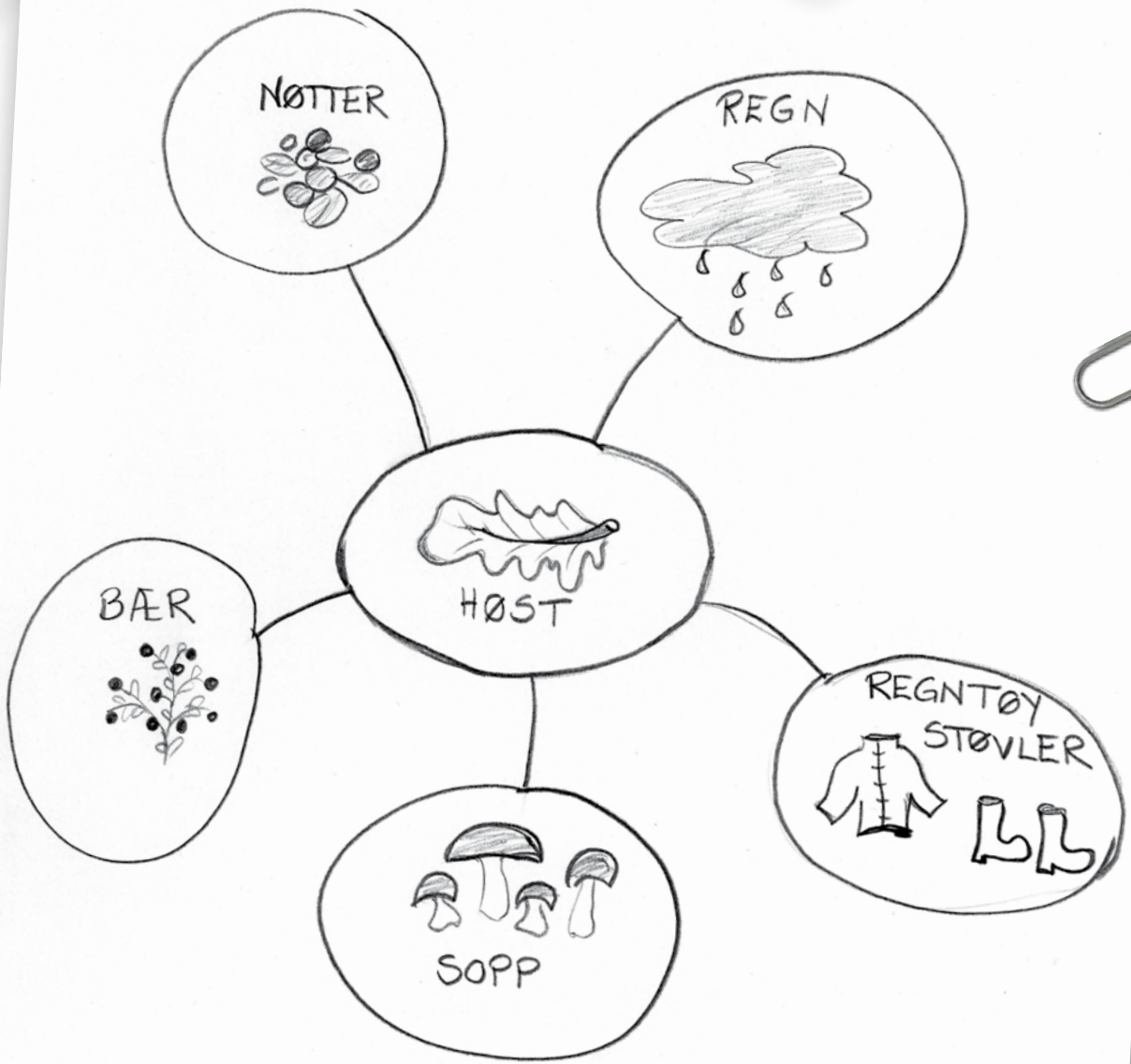
Ulike typer spill som brettspill, treningspill og lignende.

Møte ord og bokstaver i hverdagen

Lek med lyder, bokstaver og ord. Spesielt fokus på eget navn. Tekstskaping - lage historier, tekst til bilder, etter opplevelser.

Gi barna et språkrikt læringsmiljø. Dette gjøres ved å tilrettelegge det fysiske miljøet og at de voksne hele tiden er bevisst sitt språk i ulike samhandlingssituasjoner med barna. Bruk av ulike læringsstrategier som f.eks.: Tegnekart og førlesing.

TEGNEKART

Mål fra Kunnskapsløftet

Metode: Arbeid med språk skal være lystbetont, lekbetont og gi barnet en følelse av mestring.

Grunnleggende ferdigheter i alle fag

å kunne bruke digitale verktøy

å kunne uttrykke seg muntlig

å kunne uttrykke seg skriftlig

å kunne lese

å kunne regne

Muntlige tekster

KOMPETANSEMÅL	DELMÅL
Elevene skal kunne: Leke, improvisere og eksperimentere med rim, rytme, språkllyder, ord meningsbærende elementer.	Jeg kan rime på egen hånd. Jeg kan høre forskjellen på korte og lange ord. Jeg kan (klappe) dele ord i stavelser. Jeg kan finne lydene i ord.
Uttrykke egne følelser og meninger.	Jeg kan fortelle om ting jeg har opplevd, og hvordan jeg har det i ulike situasjoner.
Forteller sammenhengende om opplevelser og erfaringer.	Jeg kan gjenfortelle slik at andre kan forstå
Samtaler om hvordan valg av ord, stemmebruk og intonasjon skaper ulike meninger i tekst.	Jeg deltar i samtale om hvordan valg av ord og stemme virker på tekst.
Lytte og gi respons til andre i samtaler, under framføringer og ved høytlesing.	Jeg kan lytte konsentrert når noen forteller og leser. Jeg tar hensyn til andre som snakker og venter på tur. Jeg kan gi andre respons.
Samtale om personer og handling i eventyr og fortellinger.	Jeg kan fortelle fra eventyr og fortelling.

Skriftlige tekster

KOMPETANSEMÅL	DELMÅL
Elevene skal kunne: Vise forståelse for sammenhengen mellom språklyd og bokstav og mellom talespråk og skriftspråk.	Jeg kan bokstavnavn og lydene til bokstavene.
Trekke bokstavlyder sammen til ord.	Jeg kan trekke bokstavlydene sammen til ord.
Lese store og små trykte bokstaver.	Jeg kan lese store og små trykte bokstaver.
Lese enkle tekster med sammenheng og forståelse	Jeg kan lese en tekst og fortelle med egne ord hva jeg har lest (og svare på spørsmål fra innholdet.)
Bruke enkle strategier for leseforståelse.	Jeg vet hva et tegne/tankekart er. (Jeg kan bruke et tegne/tankekart)
Bruke bokstaver og eksperimenterer med ord, i egen håndskrift og på tastaturet.	Jeg kan skrive ord for hånd og på data.
Elevene skal bruke datamaskinen til tekstskaping.	Jeg kan skrive enkle tekster på data.
Elevene skal kunne finne skjønnlitteratur og faktabøker på biblioteket til egen lesing.	Jeg kan bruke biblioteket.

Sammensatte tekster

KOMPETANSEMÅL	DELMÅL
Elevene skal kunne: Arbeide kreativt med tegning og skrijving i forbindelse med lesing	Jeg kan lage bilde til tekst. Jeg kan lage tekst til et bilde. Jeg kan lage ei bok.
Uttrykke egne tekstopplevelser gjennom ord, tegninger, bilder, musikk og bevegelse.	Jeg kan uttrykke egne opplevelser av teksten gjennom sammensatte uttrykk.
Samtale om hvordan ord og bilde virker sammen i bildebøker og andre bildemedier.	Jeg kan delta i samtale omkring tekst/bilde.

Språk og kultur

KOMPETANSEMÅL	DELMÅL
Elevene skal kunne: Snakke om innhold og form i eldre og nyere sanger, regler og dikt.	Jeg kan høre forskjell på gamle og nye regler, sanger og dikt.
Gi uttrykk for hvordan vi forstår noen kjente ordtak og faste uttrykk og forklare opphavet til vanlige ord og uttrykk.	Jeg kan noen ordtak og faste uttrykk.

SKOLE

Verktøy og arbeidsmetoder som skal brukes i skolene i Vennesla

Verktøy

Skrivedans 1 og 2

av Ragnhild Oussoren

Skrivedans 1 brukes i barnehagen og videreføres i 1.trinn. Effektene er: forbedret kroppsbevissthet, utvikling av dominant hånd, forbedret øye – håndkoordinasjon, flyt i bevegelsene, forbedret rom –og retningssans, bedre konsentrasjonsevne. I tillegg kan skrivedans 1. brukes på elever på høyere trinn som trenger ekstra trening. Skrivedans 2 er en videreføring av skrivedans 1 og vektlegger motriske øvelser som mer direkte rettes mot skriftforming, sammenhengende skrift.

Språkleker

av Jørgen Frost

Jobbe/ha faste læringsøkter med språkleker av Jørgen Frost. "Trinnene" viser de ulike ferdighetene som ligger til grunn for leseopplæringen. Til de ulike "trappetrinn" er det utarbeidet metodiske opplegg. Språkleker tar utgangspunkt i samme områder som språksprell, men har som målsetting å gjøre alle leseklare.

Språkleker bygger på Lesetrappa:

Arbeidsmetoder

Bokstavinnl ring

M te bokstaver på plansjer, skilt og plakater. Bruke elevens navn der det er naturlig. Skille mellom bokstavens navn og lyd.

Eks. på fast bokstavprogram for hver bokstav:

Eks. på introduksjon av lyd:

Lesing av tekst

Tilpasse lesestoff/bøker / Høytlesing og egenlesing / Bruke skolebiblioteket aktivt.

Arbeid med tekst

Tekstskaping.

Analysere språkets forside med utgangspunkt i tekst.

Arbeide med sjangre på ulike vis, lytte/samtaler om ulike typer tekst.

Samtale om aktuelle hendinger, om hovedpersoner og handlinger i bøker.

Faste skrivestunder med tekstskaping ut fra egne opplevelser og erfaringer.

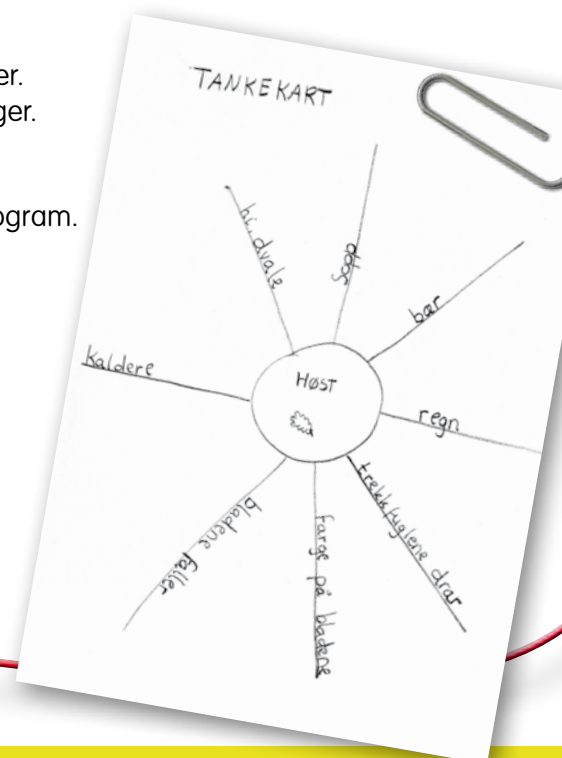
Arbeide med tekstopbygging: Innledning, hoveddel og avslutning.

Faste fortellerstunder der en  ver på fortellerrollen og lytterrollen.

Bruk av digitale verktøy: IKT - tastaturtrening og bruk av pedagogiske program.

Ulike læringsstrategier

Tegnekart, tankekart og ulike lesestrategier som f.eks førlesing.

LITTERATURHENVISNINGER

Rammeplan for barnehage (01.08.2006)

Kunnskapsdepartementet

Kunnskapsløftet: Fag og læreplaner i grunnskolen

Pedlex Norsk Skoleinformasjon (2008)

Jørgen Frost - Språkleker

Cappelen Damm forlag

Tall og språksprell

Gyldendal norsk forlag as (2010)

Lucie Fossum Ihlen, Lena Malinovsky Finnanger - snakkepakken

AS Riktige Leker, Oslo

Ragnhild Oussoren-Voors, – Skrivedans 1 (1995)

Ragnhild Oussoren-Voors, – Skrivedans 2 (1997)

Språkplan for barnehage og skole i Birkenes kommune (2009)

Wenche Knudsen og Gunnhild Randi Helle Repstad

Nyttig stoff og gode ideer kan du finne her:

Skrivedans

<http://www.ergoterapiforbarn.no/sider/skrivedans.html>

Tall og Språksprell

<http://www.gyldendal.no/Gyldendal-Akademisk/Pedagogikk/Generell-ped/Tall-og-spraaksprell>

Språkleker

<http://www.bokkilden.no/SamboWeb/produkt.do?produktId=1866070>

<http://smartped.no/abc/sprakleker.html>

Snakkepakken

<http://www.snakkepakken.no>

Røris

<http://www.friskissvettis.no/oslo-har-du-hort-om-roris>